

Nr 468.

Av herrar **Persson** i Falla och **Anderson** i Storegården, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 105, med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen.*

Sakkunnige- och regeringsförslaget angående riksdagens arbetsformer har i vad avser statsutskottet haft till syftemål att underlätta utskottets arbetsbörda och möjliggöra en snabbare beredning av utskottets ärenden. Detta syftemål skulle enligt angivna förslag lättast vinnas genom inrättande av en femte avdelning inom utskottet, varigenom utskottets medlemsnumerär skulle ökas från 24 till 30 eller från 12 till 15 per kammare räknat. Kommittén var dock icke enhällig i denna sin hemställan utan utskottets nuvarande vice ordförande hr **Anderson** i Råstock uttalade sig i särskilt yttrande för status quo, dels med hänvisning att utskottet under senare år väl medhunnit sina uppgifter och dels av farhåga för att detta vid genomförandet av förslaget skulle bli alltför tungrott och söndersplittrat. Den senare uppfattningen har vunnit stöd från skilda håll i den hittillsvarande offentliga diskussionen.

Vid sidan av dessa synpunkter torde även andra kunna förtjäna att beaktas vid omprövningen av statsutskottets organisation. Härvid torde man kunna uppta till diskussion hela den nuvarande formen för ifrågavarande budgetutskott, enkannerligen systemet med avdelningar. De sakkunniga synas huvudsakligen ha fäst avseende vid behovet av förstärkta krafter för att kunna underlätta utskottets arbete men icke underkastat själva avdelningarnas struktur någon principiell granskning. De sakkunnigas majoritet har uppenbarligen endast eftersträvat att med minsta möjliga rubbningar ernå den förstärkning av statsutskottet, som densamma fann behöfelig.

Både f. n. och enligt omorganisationsförslaget omfattar varje avdelning i statsutskottet endast sex ordinarie medlemmar jämte ett visst antal suppleanter. Medlemsantalet måste i och för sig anses synnerligen ringa. Fåtalet blir ännu mer anmärkningsvärt vid jämförelse med andra utskott, vilka arbeta på avdelningar. Sålunda inrymma bevillningsutskottets avdelningar vardera tio ordinarie representanter; för jordbruksutskottet har samma siffra hittills varit åtta men i propositionen föreslås nu även för detta utskott en ökning till tio med-

lemmar. Visserligen kunna icke avdelningarnas storlek bedömas helt oberoende av numerären i plenum, men trots detta synes disproportionen påfallande stor mellan ifrågavarande utskotts avdelningar. Skälen för att statsutskottets avdelningar bibehållas vid den nuvarande ringa storleken kunna icke tillskrivas sådana omständigheter som att detta utskotts avdelningar relativt sett skulle äga mindre maktpåliggande uppgifter. Även om en vägande jämförelse härvid är svår att anställa, måste dock statsutskottsavdelningarna förefalla lika arbetsbelastade som exempelvis jordbruksutskottets anslagsavdelning. Snarare har väl den fåtaliga delegationen ansetts utgöra den lätthanterliga apparat, som bäst befordrade ett snabbt förberedande avverkande av till avdelningen hörande frågor. Sannolikt har väl också tillfredsställelsen över de nuvarande formationerna sin grund i traditionens och vanans makt.

Ser man saken icke enbart från rent teknisk synpunkt förefaller det emellertid, som om man kunde ifrågasätta, huruvida detta fåtal med hänsyn till andra synpunkter bör orubbat bibehållas. Sålunda har det omvittnats, att en förskjutning alltmera skett från plenum till avdelningarna, vilket sannolikt kan förklaras av utskottets växande arbetsbörda. I många fall utgör plenarbehandlingen närmast blott en formalitet, vilket givetvis icke motsäger att i särskilda frågor samma handläggning blir ingående och avgörande. Denna decentralisation förhindras icke utan snarare befordras genom tillskapandet av ytterligare en femte avdelning. I den mån avdelningarna kommit att spela en större roll och bli den i regel avgörande instansen, växer emellertid kravet på avdelningarnas representativa styrka. En sexmannadelegation torde härvid knappast kunna anses äga den storlek, att den garanterar tillförandet till avdelningen av en större allsidighet. Man kanske förstår denna synpunkt bättre, om man uttrycker saken så att endast tre ordinarie medlemmar från varje kammar äro satta att företaga den minutiösa prövning av stora och betydelsefulla ärendesområden, vilken måste sägas ankomma på avdelningen och icke plenum med dettas mera översiktliga granskning. Än mera kritisk ställer man sig till den nuvarande storleken av avdelningarna, sedan partibildningen i kammarna omöjliggjort, att de båda stora mellanpartierna — de folkfrisinnade och bondeförbundet — icke kunna bli representerade i samtliga avdelningar. Även om hänsyn bör tagas därtill att vederbörande partier tilläventyrs äro företrädade med suppleanter i de avdelningar, där de icke äga ordinarie representation, och att partierna i plenum kunna inverka på samtliga frågors beredning, måste det dock betecknas som en oformlighet, att de allt betydelsefullare statsutskottsavdelningarna till följd av deras nuvarande medlemsinskränkning skola vara så litet representativa, att icke ens varje mera betydande parti enligt proportionell valmetod därinom kan erhålla en ordinarie plats. En dylik tingens ordning måste anses strida mot utskottsarbetets fundamentala uppgift att giva föreliggande frågor den allsidigast möjliga belysningen. Den måste även framstå såsom mindre ändamålsenlig därigenom, att beredningsarbetet borde kunna försiggå på ett öppnare och bättre sätt, om vederbörande partis representanter i större utsträckning än hittills kunna redan från början i ansvarig ställning delta i beredningen.

Visserligen kan emot det sagda invändas, att avdelningarna i realiteten äro mera representativa på grund därav, att avdelningens suppleanter äga yttranderätt även vid de ordinarie medlemmarnas närvaro och sålunda kunna utöva ett visst inflytande. Även med erkännande härav måste det emellertid påpekas, att suppleanterna i de ordinaries närvaro icke äga rösträtt och att ansvaret för ett ärendes prövning liksom intresset härför normalt blir ett annat och större, om suppleantena skola svara för även avdelningens beslut.

Enligt vår mening synes det mera angeläget att öka avdelningarnas storlek än deras antal. En sådan förstärkning av medlemsnumerären i avdelningarna kan visserligen icke göras avsevärd både med hänsyn därtill, att utskottets plenum i annat fall erhöles alltför tung uppsättning och på grund därutav, att avdelningarna till följd av ärendenas mångfald icke få göras så stora, att deras beredningsarbete blir alltför tidskrävande. En ökning av varje avdelnings ordinarie medlemsstock från 6 till 8 medlemmar, samtidigt som avdelningarnas antal bibehölls vid 4, skulle medföra en ökning av statsutskottets sammanlagda ledamotssiffra med 8 eller höja denna från 24 till 32. En sådan omorganisation av utskottet finna vi förtjänt av att tagas under övervägande. Ett så bildat statsutskott skulle bereda avdelningarna ökade förutsättningar att kunna omhänderha sin preliminära men samtidigt mera detaljerade granskning. Det skulle visserligen öka statsutskottets storlek på ett sätt, som kunde verka hämmande på utskottsarbetets snabbhet och effektivitet, men då sakkunnigemajoriteten och regeringen funnit sig kunna tillstyrka en ökning av plenum till 30, torde ett ytterligare tillskott av 2 ledamöter knappast kunna medföra någon större tungroddhet än vad som åsamkas redan till följd av nyssnämnda auktoritativa förslag. Medan propositionen endast utgår ifrån kravet på ökad specialisering för vinnande av större och snabbare arbetskapacitet hos avdelningarna, tar vårt förslag sikte på behovet av en förstärkning av desamma i stället för ökad söndersplittring. Båda förslagen kunna sägas ge uttryck däråt, att arbetet i plenum numera huvudsakligast måste begränsas till att innebära en nödvändig eftergranskning, åsyftande att skänka erforderlig enhetlighet åt de till statsutskottet hörande budgetfrågorna samt att trygga en riktig avvägning av de intressen och behov, som äro förknippade med de många skilda anslagstitlarna. Propositionen har dock icke enligt vår uppfattning dragit de rätta konsekvenserna av detta faktiska erkännande av förskjutningen mellan plenum och avdelningarna. Detta kan enligt vår syn riktigast ske endast genom att avdelningarna göras bättre rustade för att motsvara sitt successivt stegrade inflytande. Omsorgen om största möjliga skyndsamhet i avdelningarnas granskningsarbete kan icke få undanskymma kravet på dessas mer representativa och allsidiga sammansättning.

Det bör tilläggas, att det här skisserade omorganisationsförslaget skulle medföra en ytterligare om ock ringa stegring av de ordinarie utskottsledamöternas sammanlagda antal. Med hänsyn till de tillfälliga utskottens sannolika avskrivning och svårigheten att inom utskottsinstitutionerna bereda utrymme och arbetsmöjligheter för flertalet riksdagsmän skulle ifrågakvarande höjning av statsutskottets medlemstal i sin ringa mån bidraga till att i ökad utsträck-

ning för utskottsarbetet kunna utnyttja den i kamrarna förefintliga erfarenheten och arbetsviljan.

Till sist skall — med den betydelse, detta äger även för statsutskottets vidkommande — endast framhållas önskvärdheten av att särskilda stadganden införas exempelvis i reglementariska föreskrifter, att de utskott, som arbeta på avdelningar, vid konstituerandet böra taga hänsyn till partiernas naturliga rätt att bli porportionellt representerade i avdelningarna. Även om hittillsvarande praxis i stort icke föranleder några egentliga anmärkningar, erbjuder det nuvarande tillsättnings- och fördelningsförfarandet inga garantier mot missbuk av majoriteten.

Då regeringsförslaget med hänsyn till dess decentraliserande tendens enligt vår uppfattning icke kan godtagas, få vi med stöd av vad vi ovan anfört sålunda hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 105 angående vissa ändringar i grundlagarna ville ifråga om statsutskottets organisation pröva den förändringen, dels att utskottets medlemsantal fastställas till sexton från vardera kammaren, dels att utskottets avdelningar bibehållas vid fyra, samtliga dessa inrymmande fyra i stället för f. n. tre ledamöter från vardera kammaren.

Stockholm den 7 mars 1932.

Gunnar Persson.

Carl Arr. Anderson.